

ต้นทุน ทางการเมือง ในประเทศไทย

ชนินทร์ เพ็ญสูตร
ไพลิน ภู่อินาพันธุ์

สิงหาคม พ.ศ. 2567

คำสงวนสิทธิ์

ผู้เขียนได้ใช้ความระมัดระวังและทักษะต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าเนื้อหาถูกต้องตามวันที่ของรายงานฉบับนี้

ผู้เขียนขอจำกัดความรับผิดชอบต่อความเสียหายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ผู้อื่นนำเนื้อหาในรายงานนี้ไปใช้อ้างอิง

สิทธิ์ทั้งหมดในผลงานนี้ รวมถึงลิขสิทธิ์เป็นของมูลนิธิเวสต์มินสเตอร์เพื่อประชาธิปไตย (Westminster Foundation for Democracy Limited - WFD) และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของสหราชอาณาจักร และกฎหมายระหว่างประเทศ รายงานชิ้นนี้ไม่สามารถคัดลอก เผยแพร่ แปลเป็นภาษาอื่น หรือดัดแปลงได้ โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าจาก WFD ทั้งนี้ WFD ขอสงวนลิขสิทธิ์ทุกประการ

ข้อมูลและมุมมองที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้เป็นของผู้เขียน และไม่จำเป็นต้องสะท้อนถึงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการของ WFD แหล่งทุน หรือรัฐบาลสหราชอาณาจักร ทั้งนี้ทาง WFD หรือบุคคลใด ๆ ที่ปฏิบัติงานในนามของ WFD จะไม่รับผิดชอบต่อการนำข้อมูลที่อยู่ในเอกสารนี้ไปใช้ประโยชน์

ผู้เขียน

ชนินทร เพ็ญสูตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ไพลิน ภู่อานาพันธุ์ รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนจากโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสหภาพยุโรป ชื่อว่า WYDE Civic Engagement ซึ่งนำโดย EPD European Partnership for Democracy โครงการ WYDE Civic Engagement เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ Women and Youth in Democracy Initiative (WYDE) โดยคณะกรรมการยุโรป โครงการนี้มุ่งหวังที่จะเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกระบวนการประชาธิปไตยในระดับชาติ ภูมิภาค และระดับโลก

สารบัญ

บทนำ	4
ระเบียบวิธีวิจัย	4
บริบท	4
ใครเป็นใครในการเมืองไทย: ประเภทของผู้สมัครและพรรคการเมือง	6
ปัจจัยขับเคลื่อนในต้นทุนทางการเมืองรูปแบบรัฐสภา	8
การรับรองผู้สมัคร	8
ระยะเวลาในการหาเสียง	10
การจัดทำงบค่าใช้จ่ายหลังการเลือกตั้ง	12
แหล่งทุน	13
นัยทางการเมือง	14
ข้อเสนอแนะ	15
การลงโทษการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง	15
การบังคับใช้กฎระเบียบที่มีอยู่	15
ปฏิรูปการเงินพรรคการเมือง	15
บรรณานุกรม	17

บทนำ

การเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทยในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครหน้าใหม่หลายคน แม้แต่ผู้ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองเลือกตั้งน้อยหรือไม่มีเลย ก็สามารถเอาชนะผู้ดำรงตำแหน่งเดิมได้ ซึ่งสวนทางกับการสำรวจความคิดเห็นและการคาดการณ์ทางวิชาการ ในหลายเขตเลือกตั้ง การเลือกตั้งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงจากการเมืองแบบเก่า ๆ ที่ใช้เงินทุนมหาศาล และการยอมรับผู้สมัครหน้าใหม่ที่มีความมุ่งมั่น ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ดีสำหรับอนาคตของการเมืองไทย ทั้งนี้ยังคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเงินยังคงเป็นส่วนสำคัญของการเมืองรูปแบบรัฐสภาในประเทศไทยอยู่ การได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นงานที่ยากอย่างมาก และการประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งครั้งถัดไปยิ่งท้าทายมากขึ้น ดังนั้นความต้องการของอาชีพทางการเมืองประกอบด้วยเวลา ความทุ่มเท เครือข่าย และทรัพยากรทางการเงิน ในขณะที่การซื้อเสียงยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในบางพื้นที่ โดยมีบทบาทสำคัญต่อการประสบความสำเร็จของทั้งผู้สมัครใหม่และผู้ที่ยังคงดำรงตำแหน่ง ถึงแม้ว่าจะมีข้อบังคับห้ามการกระทำความผิดก็ตาม

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนทางการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับชาติต้องเผชิญโดยอาศัยกรอบแนวคิด “ต้นทุนทางการเมือง” ที่พัฒนาโดยมูลนิธิเวสต์มินสเตอร์เพื่อประชาธิปไตย ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจเข้าสู่ระบบการเมือง จนถึงการสิ้นสุดวาระการดำรงตำแหน่ง งานวิจัยจะวิเคราะห์ทั้งอุปสรรคในการเข้าสู่ระบบ ผลกระทบของต้นทุนทางการเมืองสูงต่อประชาธิปไตย และเสนอข้อเสนอแนะและแนวทางการปฏิรูป

ระเบียบวิธีวิจัย

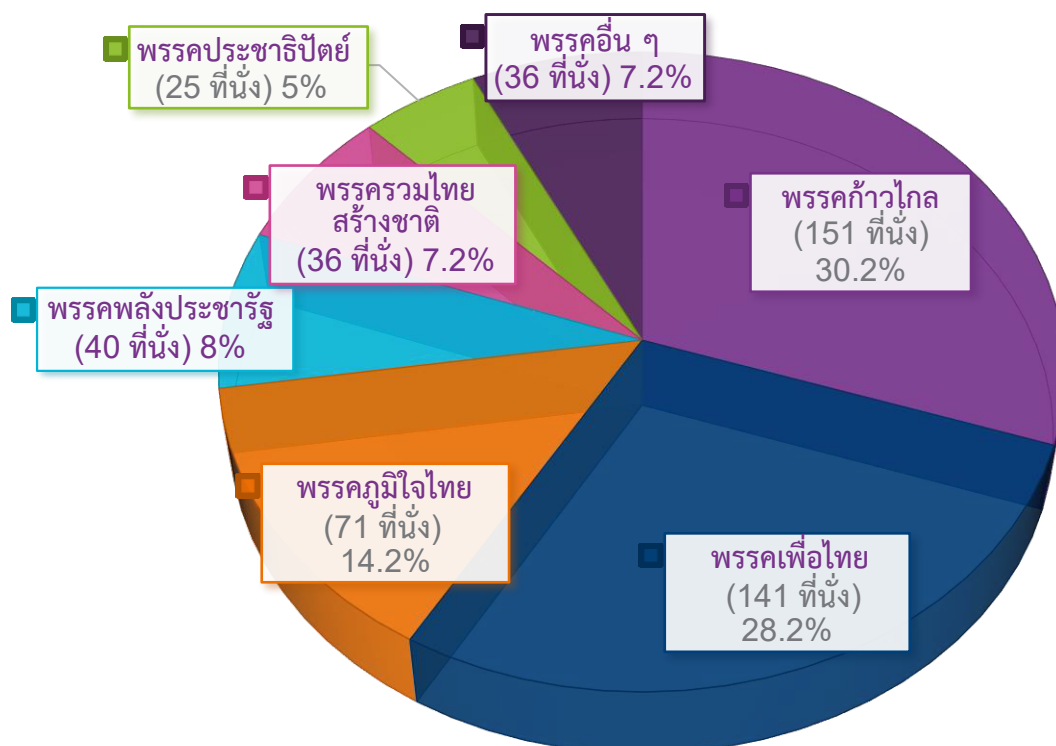
งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (Key Information Interviews - KIIs) บุคคลสำคัญ 20 คน ได้แก่ นักวิชาการไทย ผู้แทนจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ผู้ช่วยสมาชิกผู้แทนราษฎร (สส.) อดีต สส. อดีตสมาชิกพรรคการเมือง สมาชิกพรรค สส. บัญชีรายชื่อ และ สส. เขต โดยมีผู้หญิงจำนวน 4 คน ได้แก่ สส. 3 คนและอดีตสมาชิกพรรค 1 คน และมีผู้ให้สัมภาษณ์อายุต่ำกว่า 40 ปี จำนวน 6 คน การสัมภาษณ์ทำทั้งแบบออนไลน์และพบปะโดยตรงที่กรุงเทพฯ (ภาคกลาง) และจังหวัดชลบุรี (ภาคตะวันออก) โดยใช้รูปแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ แบบกึ่งทางการ และแบบไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมอย่างละเอียดโดยอาศัยข้อมูลจาก กกต. รายงานผลการเลือกตั้ง และรายงานภาษาไทยและภาษาอังกฤษจากหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566 เป็นข้อมูลประกอบ

บริบท

การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 เกิดขึ้นท่ามกลางบริบททางการเมืองที่ซับซ้อน โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งรุ่นใหม่ได้ประสบกับการรัฐประหารถึงสองครั้งในปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557 รวมถึงการปกครองภายใต้ระบอบเผด็จการทหารเต็มรูปแบบในช่วง พ.ศ. 2557-2562 ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ในสมัยนั้น การปกครองแบบทหารในระยะเวลายาวนานนี้ได้อิทธิพลต่อการเมืองแบบประชาธิปไตยของประเทศไทยอย่างมาก นับตั้งแต่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชได้สิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีการเลือกตั้งทั้งหมด 27 ครั้ง ผ่านการรัฐประหารกว่า 13 ครั้ง และปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญมากกว่า 20 ฉบับ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 จึงเป็นนิมิตหมายแห่งการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามตามกฎหมายและระเบียบการเลือกตั้งที่บัญญัติขึ้นในช่วงที่รัฐบาลทหารยังคงอำนาจอยู่ กลับเอื้อประโยชน์ให้แก่พรรคพลังประชารัฐ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่สนับสนุนรัฐบาลทหาร สามารถจัดตั้งรัฐบาลผสมได้สำเร็จ และนำไปสู่การกลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อีกครั้ง

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 พรรคอนาคตใหม่ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน โดยได้คะแนนเลือกตั้งเป็นอันดับที่ 3 ผ่าน 81 ที่นั่งจาก 500 ที่นั่ง เพียงปีเดียวหลังจากการก่อตั้งพรรค โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่นโยบายประชาธิปไตยแบบก้าวหน้า แม้ว่าต่อมาศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคและตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรค ห้ามลงสมัครรับเลือกตั้ง ห้ามดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง และห้ามจดทะเบียนตั้งพรรคการเมืองใหม่เป็นเวลา 10 ปี ในปี พ.ศ. 2563 เนื่องจากการให้กู้ยืมเงินส่วนตัวแก่พรรค ถือเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ¹ แต่บุคคลที่ไม่ได้รับการตัดสิทธิ์ก็ได้จัดตั้งพรรคใหม่ขึ้นมาอย่างรวดเร็ว นั่นคือ พรรคก้าวไกล ซึ่งได้รับที่นั่งมากที่สุดในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 ถึง 151 ที่นั่ง

ภาพที่ 1: 6 พรรคการเมืองหลักในการเลือกตั้งไทย พ.ศ. 2566²

ระบบการเลือกตั้งของไทยเปลี่ยนแปลงเกือบทุกครั้งที่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อกลยุทธ์การเลือกตั้ง การหาเสียง และผลการเลือกตั้งของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2566 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถแบ่งคะแนนเสียงระหว่างผู้สมัครและพรรคการเมืองได้ โดยมีทั้งระบบบัญชีรายชื่อ 100 ที่นั่ง (จัดสรรตามสัดส่วนคะแนนเสียงของแต่ละพรรค) และระบบเขตเลือกตั้ง 400 เขต แม้ว่าพรรคก้าวไกลจะได้ที่นั่งมากที่สุด แต่กระบวนการเลือกนายกรัฐมนตรีต้องได้รับเสียงสนับสนุนอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาทั้งหมด ซึ่งรวมถึงสมาชิกวุฒิสภา 250 คน ที่แต่งตั้งในสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ ด้วยเหตุนี้ นายพิธา ลิ่มเจริญรัตน์ หัวหน้าพรรคก้าวไกลจึงไม่สามารถได้คะแนนเสียงเพียงพอ และในการลงคะแนนรอบที่สอง สส. หลายคนสนับสนุนนายพิธาในตอนแรกได้เปลี่ยนไปสนับสนุนพรรคที่ได้ที่นั่งเป็นอันดับสอง (141 ที่นั่ง) คือพรรคเพื่อไทย ทำให้พรรคเพื่อไทยสามารถจัดตั้งรัฐบาลร่วมกับบางพรรคที่เคยสนับสนุนรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ ทั้งนี้ มีพรรคการเมืองเข้าร่วมแข่งขันเลือกตั้ง สส. บัญชีรายชื่อ 67 พรรค และ สส. เขต 70 พรรค แต่มีเพียงน้อยกว่าหนึ่งในสาม (18 พรรค) ที่ได้ที่นั่งในสภา³

ใครเป็นใครในการเมืองไทย: ประเภทของผู้สมัครและพรรคการเมือง

ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งอายุต่ำกว่า 40 ปี คิดเป็น 31% เกือบครึ่งหนึ่ง (45%) มีอายุระหว่าง 41-60 ปี⁴ แต่ผู้สมัครรุ่นใหม่ (อายุต่ำกว่า 40 ปี) ที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่มาจากการเลือกตั้งแบบเขต (35.3%) มากกว่าแบบบัญชีรายชื่อ (14%)⁵ เช่นเดียวกับผู้หญิงที่ได้รับเลือกตั้งจากระบบบัญชีรายชื่อเพียง 14% เทียบกับ 19.2% โดยรวม⁶ ความไม่เท่าเทียมทางเพศสะท้อนให้เห็นจากจำนวนผู้สมัครทั้งหมด โดยมีผู้ชายสมัครรับเลือกตั้งแบบเขตถึง 3,898 คน (81.5%) ส่วนผู้หญิง 883 คน (18.5%)⁷ นอกจากเพศและอายุแล้ว ผู้สมัครสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งอยู่แล้ว ผู้สมัครจากตระกูลการเมือง และผู้สมัครหน้าใหม่

ข้อมูลจาก กกต. ปี พ.ศ. 2566 ระบุว่า 46% ของผู้ได้รับเลือกตั้งระบุอาชีพปัจจุบันหรืออาชีพเดิมเป็นนักการเมือง แต่ข้อมูลนี้ไม่ได้ระบุว่าเป็นผู้ดำรงตำแหน่งเดิมในเขตเดียวกัน หรือสังกัดพรรคเดียวกับการเลือกตั้งครั้งก่อน⁸ หรือเคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับล่าง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ผู้ดำรงตำแหน่งเดิมมักใช้เงินทุนส่วนตัวและจากผู้สนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้ง แม้ว่าจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในพรรคก็มักถูกคาดหวังให้บริจาคเงินจำนวนมากให้พรรค

ส่วนผู้สมัครจากตระกูลการเมืองเป็นที่ต้องการอย่างสูงเนื่องจากมีฐานเสียงที่เข้มแข็งและศักยภาพในการหาเงินทุนได้เอง ตัวอย่างเช่น จังหวัดเชียงใหม่ 6 ใน 10 ของผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคเพื่อไทยมาจากตระกูลการเมือง และ 4 ผู้สมัครในนั้นลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก ผู้สมัครจากตระกูลการเมืองที่สังกัดพรรครัฐบาล (ดูด้านล่าง) มีโอกาสประสบความสำเร็จสูง แต่การเป็นส่วนหนึ่งของตระกูลการเมืองมักก่อให้เกิดความคาดหวังจากพรรคการเมืองว่าผู้สมัครเหล่านี้มีทรัพยากรในการหาเงินทุนเอง ไม่ว่าจะเป็นจากฐานะทางเศรษฐกิจหรือเครือข่ายของครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้นผู้สมัครจากตระกูลการเมืองบางครั้งก็ถูกคาดหวังให้เป็นผู้บริจาคเงินรายใหญ่ให้กับพรรคการเมืองที่ตนสังกัด

ผู้สมัครหน้าใหม่ได้นำบรรยากาศใหม่เข้าสู่เวทีการเมืองไทย ผู้สมัครเหล่านี้มีภูมิหลังที่หลากหลาย และเหตุผลในการลงสมัครเลือกตั้งก็แตกต่างกันไป ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนมีความปรารถนาที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย ในขณะที่บางคนได้รับประสบการณ์จากการทำงานกับหน่วยงานท้องถิ่น ซึ่งทำให้พวกเขาเชื่อว่าการเป็น สส. จะช่วยให้พวกเขาสามารถมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนได้มากขึ้น แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วผู้สมัครหน้าใหม่จะไม่ได้มีความคาดหวังให้บริจาคเงินให้พรรค แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้สมัครเหล่านี้จะสามารถพึ่งพาความช่วยเหลือทางการเงินจากพรรคได้ทั้งหมดในช่วงหาเสียง อย่างน้อยที่สุดผู้สมัครก็ควรที่จะสามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนตัวและมีความมั่นคงทางการเงินในช่วงหาเสียง

ผู้สมัครจากกลุ่มผู้ดำรงตำแหน่งอยู่แล้ว ตระกูลการเมือง และผู้สมัครหน้าใหม่ จะอยู่ในพรรคการเมืองหลัก 4 ประเภท ได้แก่ พรรคที่มีฐานเสียงมหาศาล พรรคใหม่ พรรคที่มีเจ้าของคนเดียว และพรรคการเมืองตามระบอบ แม้บางพรรคอาจมีลักษณะร่วมมากกว่าหนึ่งประเภท แต่โดยทั่วไปแล้วจะอยู่ในหนึ่งในสี่ประเภทหลัก พรรคที่มีฐานเสียงมหาศาล เช่น พรรคก้าวไกล ดึงดูดผู้สมัครหลากหลายกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สมัครรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นพรรคที่เป็นที่นิยม รวมถึงมีแบรนด์ที่เข้มแข็ง ทำให้ผู้สมัครที่ได้รับเลือกได้รับประโยชน์จากคะแนนเสียงของกลุ่มผู้สนับสนุนที่ภักดีต่อพรรค นอกจากนี้ กระบวนการคัดเลือกของพรรคก็เป็นที่ยอมรับว่ายุติธรรมและโปร่งใส ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 ผู้สมัครของพรรคก้าวไกลต้องกรอกแบบสอบถามออนไลน์ก่อน จากนั้นจึงสัมภาษณ์กับสมาชิกหลักของพรรค ผู้ที่ผ่านการสัมภาษณ์จะได้รับเชิญให้เข้าร่วมโครงการต่าง ๆ และกิจกรรมกลุ่มของพรรค ในขั้นตอนนี้ ผู้สมัครไม่จำเป็นต้องบริจาคเงินให้พรรค แต่ต้องลงแรงและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนตัว เช่น ค่าเดินทางและค่าอาหาร พรรคจะตัดสินใจเลือกผู้สมัครอย่างเป็นทางการในระยะหลัง ก่อนวันเลือกตั้งไม่ถึงปี หลังจากผู้สมัครได้ทุ่มเทเวลาและแรงกายแรงใจ ผู้สมัครบางคนที่ได้รับสัมภาษณ์มีส่วนร่วมร่วมกับพรรคมาตั้งแต่ปี 2562 ขณะที่บางคนมีส่วนร่วมน้อยกว่าสองปีก่อนการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2566 ดังที่ผู้สมัครคนหนึ่งที่ประสบความสำเร็จอธิบายไว้ว่า:

“มีผู้สมัครประมาณ 7,000 คนได้สมัครเข้ามา และมีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คัดกรองเหลือประมาณ 1,000-2,000 คน (จำนวนที่แน่นอนไม่ชัดเจน) จากนั้นมีการตรวจสอบใบสมัครแต่ละฉบับด้วยมือ ทำให้เหลือผู้สมัครประมาณ 400 คน ต่อมาจึงมีการสัมภาษณ์เพื่อคัดเลือกผู้สมัครรอบสุดท้ายจำนวน 200 คน กระบวนการสมัครค่อนข้างครอบคลุม ต้องตอบคำถามอย่างละเอียดและส่งคลิปวิดีโอ 2 คลิป คลิปละ 5 นาที คำถามถูกออกแบบมาเพื่อประเมินว่าผู้สมัครเชื่อมั่นในกลไกการเปลี่ยนแปลงผ่านรัฐสภาหรือไม่ สามารถระบุปัญหาหลักของประเทศได้หรือไม่ และสามารถอธิบายนโยบายสำคัญ 3 ข้อที่ต้องการผลักดันได้หรือไม่ โดยรวมแล้วกระบวนการคัดเลือกเหมือนการออกติชชั่น โดยมีหลายรอบการคัดเลือก”

พรรคใหม่ ๆ เช่น พรรคชาติไทยพัฒนา และพรรครวมไทยสร้างชาติ มักมีระยะเวลาการดำเนินงานที่สั้นกว่ามาก¹⁰ แม้ว่าพรรคเหล่านี้อาจมีเครือข่ายและทรัพยากรจำกัด แต่ก็ยินดีต้อนรับผู้สมัครหน้าใหม่ที่สามารถมีส่วนร่วมอย่างสำคัญและมีบทบาทเด่นในการกำหนดนโยบายมากกว่าพรรคที่ก่อตั้งมานาน แม้ว่าจะไม่มีการรับประกันว่าผู้สมัครที่ได้รับเลือกจะได้ที่นั่ง แต่แพลตฟอร์มของพรรคใหม่ ๆ นี้ ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการเรียนรู้การเมือง ส่วนกระบวนการคัดเลือกผู้สมัครมักไม่เป็นทางการ และมักจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัว จุดสำคัญคือ จุดมการณ์ของผู้สมัครต้องสอดคล้องกับพรรค มากกว่าการสัมภาษณ์หรือการสมัครอย่างเป็นทางการ พรรคประเภทนี้มีงบประมาณจำกัดให้กับผู้สมัคร ดังนั้นผู้สมัครจึงต้องพึ่งพาเงินทุนส่วนตัวเป็นหลักในการหาเสียง

พรรคการเมืองประเภท “เจ้าของคนเดียว” เช่น พรรคเสรีรวมไทย และพรรคพลังท้องถิ่นไท เป็นที่รู้จักกันดีว่ามีเจ้าของหรือก่อตั้งโดยบุคคลหรือครอบครัวเดียว พรรคประเภทนี้พึ่งพาผู้นำพรรคหรืออิทธิพลของตระกูลการเมืองอย่างมาก การคัดเลือกผู้สมัครนั้น ถึงแม้จะมีอุดมการณ์เป็นตัวขับเคลื่อน แต่ปัจจัยสำคัญคือความเห็นของผู้นำพรรค ซึ่งมักเป็นนักการเมืองที่มีชื่อเสียงและมีเครือข่ายกว้างขวาง อิทธิพลของผู้นำจึงนำมาใช้ดึงดูดนักการเมืองที่มีประสบการณ์มาเข้าร่วม พรรคประเภทนี้สามารถให้เงินทุนสนับสนุนการหาเสียงแก่ผู้สมัครได้บ้าง แต่ผู้สมัครต้องรับผิดชอบหาเงินทุนเพิ่มเติมเองหากเงินทุนไม่เพียงพอ ข้อเสียคือ ผู้สมัคร สส. เขตบางคนเมื่อเห็นว่าโอกาสชนะน้อย ไม่ว่าจะเป็นเพราะเป็นหน้าใหม่ที่ต้องแข่งกับผู้ดำรงตำแหน่งอยู่แล้วหรือเป็นพรรคที่ไม่ค่อยมีชื่อเสียง อาจใช้เงินทุนที่ได้รับเพียงส่วนหนึ่งในการหาเสียง และนำส่วนที่เหลือไปใช้ส่วนตัว เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นได้เนื่องจากพรรคประเภทเจ้าของคนเดียวมักขาดเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้เงินของผู้สมัครอย่างใกล้ชิด

ประเภทสุดท้าย พรรคการเมืองตามระบอบ เช่น พรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคภูมิใจไทยสามารถใช้ประโยชน์จากเครือข่ายที่เข้มแข็งและทรัพยากรที่เข้าถึงได้และจับต้องไม่ได้อย่างมากมาย บุคคลสำคัญในพรรคเหล่านี้เป็นที่รู้จักกันดีทั่วประเทศ บางคนมาจากตระกูลการเมืองหรือเป็นนักการเมืองมานาน พรรคการเมืองที่เป็นที่ยอมรับมักมีผู้บริจาคเงินรายใหญ่และมีความเชื่อมโยงที่แน่นแฟ้นกับผู้ประกอบการที่เป็นที่รู้จักและเจ้าหน้าที่ระดับสูง ดังนั้น พรรคการเมืองเหล่านี้จึงมีโอกาสดึงดูดผู้สมัครได้มากกว่า ผู้สมัครสามารถได้รับการรับรองจากพรรคโดยการบริจาคเงินและถูกคาดหวังว่าจะต้องหาเงินทุนในการหาเสียงเองเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้พรรคเหล่านี้ยินดีต้อนรับผู้สมัครที่ย้ายมาจากพรรคอื่น และรับสมัครผู้สมัครหน้าใหม่ที่เป็นญาติของ สส. คนปัจจุบัน ซึ่งก็คือผู้สมัครจากตระกูลการเมือง ผู้สมัครหน้าใหม่เหล่านี้มักจะเข้ามาแทนที่เมื่อพ่อแม่เกษียณอายุจากการเมืองหรือหากพ่อแม่ยังไม่เกษียณ พรรคอาจวางแผนจัดให้พ่อแม่และลูกหลานลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่ต่างกันเพื่อแข่งขันในการเลือกตั้ง

ปัจจัยขับเคลื่อนในต้นทุนทางการเมือง

การรับรองผู้สมัคร

ผู้สมัครเกือบทุกคนที่ต้องการเข้าสู่วงการเมืองจะลงทุนในพื้นที่เลือกตั้งอย่างมียุทธศาสตร์เป็นเวลาหนึ่งหรือสองปีก่อนการเลือกตั้งจริง ซึ่งรวมถึงการเข้าร่วมงานในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น งานศพ งานทำบุญ งานแต่งงาน และโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น วันเด็ก อย่างไรก็ตาม วิธีการจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน และความเชื่อมั่นว่ากระบวนการคัดเลือกอย่างเป็นทางการจะเอื้ออำนวยต่อพวกเขา ตัวอย่างเช่น ผู้สมัครคนหนึ่งที่ทราบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ว่าจะลงสมัครเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เริ่มมีส่วนร่วมในพื้นที่เลือกตั้งตั้งแต่นั้น ๆ โดยใช้จ่ายเงินประมาณ 200,000-250,000 บาท (5,714-7,142 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ตลอดระยะเวลาสองปี ในทางตรงกันข้าม ผู้สมัครอีกคนหนึ่งจำกัดการลงทุนไว้ที่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและใช้จ่ายส่วนตัวในระยะนี้ เนื่องจากไม่แน่ใจเกี่ยวกับการจัดสรรเขตเลือกตั้งจากพรรค จากกรณีเหล่านี้ ไม่ใช่แค่พรรคการเมืองแต่เป็นผู้สมัครเองที่ต้องตัดสินใจเชิงกลยุทธ์โดยพิจารณาจากสถานการณ์ทางการเงิน โดยผู้สมัครบางคนเลือกพรรคที่จะสังกัดอย่างรอบคอบและพิจารณาถึงผลกระทบทางการเงินที่จะตามมา

ค่าใช้จ่ายในการรับรองผู้สมัครมักเกิดขึ้นก่อนที่จะถูกจำกัดโดยข้อกำหนดเรื่องการรับบริจาคเงินให้กับกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีผลบังคับใช้เฉพาะในช่วงระยะเวลาหาเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครบางกลุ่มเรียกตนเองว่า “ผู้ประสานงาน” พยายามหลีกเลี่ยงการใช้เงินทุนของตนเองในขั้นตอนนี้ ผู้สมัครเหล่านี้จะแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรต่าง ๆ ที่ได้รับความน่าเชื่อถือและมีบทบาทในการช่วยเหลือชุมชน ดังที่ผู้สมัครที่ประสบความสำเร็จคนหนึ่งได้อธิบายไว้ว่า:

“ชาวบ้านคุ้นเคยกับธรรมเนียมปฏิบัติของตัวแทนแบบดั้งเดิม เช่น คนก่อน ๆ มักจัดงานต่าง ๆ หรือทำโน่นทำนี่ให้ จึงเคยชินกับการขอเงินและความช่วยเหลือในโอกาสสำคัญและเทศกาลต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ หรือวันสำคัญอื่น ๆ มีคำขอมามากมาย ผมคิดว่าเรา [ผู้สมัคร] ต้องร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานท้องถิ่นว่าเราจะขอความช่วยเหลือเรื่องนั้นเรื่องนี้ได้หรือไม่ สุดท้ายแล้ว เราต้องการสิ่งที่เรียกว่า ‘เส้นสาย’ ในสภาหรือกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องเหล่านี้ เช่น ถ้าเป็นกิจกรรมกีฬา เราก็จะรู้ว่าหน่วยงานไหนรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่ของเราในฐานะนักการเมืองคือประสานงานกับพวกเขาแทนที่จะใช้เงินของเราเอง การใช้เงินส่วนตัวอาจทำให้ไม่เพียงพอและอาจนำไปสู่การทุจริตได้ในที่สุด”¹¹

“ผู้อุปถัมภ์” คือผู้ที่เต็มใจบริจาคเงินให้กับกิจกรรมในท้องถิ่น แต่มีงบประมาณที่กำหนดไว้สำหรับแต่ละโอกาสและมีเพดานการใช้จ่ายรายเดือนระหว่าง 10,000-30,000 บาท (285-857 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ผู้สมัครคนหนึ่งที่เป็น “ผู้อุปถัมภ์” กล่าวว่ามีงบประมาณจำกัดสูงสุดที่ 2,000 บาท (57 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ต่อกิจกรรมหนึ่ง จำนวนกิจกรรมที่ผู้สมัครเข้าร่วมต่อเดือนขึ้นอยู่กับรายได้และรายได้และความสำคัญของกิจกรรม ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมและฐานะทางสังคม เช่น กิจกรรมที่มีผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น และบุคคลสำคัญถือเป็นกิจกรรมที่ต้องเข้าร่วม ผู้สมัครสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้มากถึงสามกิจกรรมต่อวัน หรือ 60 กิจกรรมต่อเดือนในช่วงการเลือกตั้ง แม้ว่าไม่ใช่ทุกกิจกรรมจะต้องมีการบริจาคเงิน แต่ผู้สมัครเข้าร่วมกิจกรรมมากเท่าใดโอกาสที่พวกเขาจะต้องใช้เงินก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น

“ผู้ใช้จ่ายเกินตัว” คือผู้ที่ควบคุมการใช้จ่ายไม่ได้ กล่าวว่าจะเสียฐานเสียงหรือเสียเปรียบในการแข่งขันหากลงทุนไม่เพียงพอในช่วงสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จัก โดยไม่ว่าจะมีทรัพยากรจำกัดแค่ไหน ก็รับคำขอทุกอย่าง ดังเช่นที่ผู้สมัครคนหนึ่งพยายามตอบรับทุกคำขอในการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น สส. เขตครั้งแรกได้อธิบายไว้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อในช่วงหาเสียง ทำให้ผู้สมัครต้องกู้เงินสูงถึง 1-1.5 ล้านบาท (28,571-42,857 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) กลุ่มสุดท้ายคือ “ผู้เข้าร่วมที่ไม่ใช้จ่าย” ผู้สมัครประเภทนี้เลือกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในท้องถิ่นโดยไม่ใช้เงิน พวกเขามักจะบริจาคสิ่งของ อาสาทำงานในงานเหล่านั้น หรือพาทีมงานหาเสียงไปช่วยจัดงาน

ผู้สมัครประเภทต่าง ๆ จากพรรคประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าอายุเท่าไรและเพศอะไร สามารถจัดอยู่ในแต่ละประเภทเหล่านี้ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้สมัครจากพรรคที่เป็นที่ยอมรับหลายคนอยู่ในประเภท “ผู้ประสานงาน” โดยแสวงหาการสนับสนุนจากผู้สนับสนุน รวมถึงนักธุรกิจท้องถิ่นหรือเจ้าของธุรกิจที่มีชื่อเสียงระดับประเทศซึ่งมีเงินทุนพร้อมสนับสนุนพรรคการเมืองหรือผู้สมัคร ซึ่งอาจอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ธุรกิจของพวกเขาตั้งอยู่ หรือคาดหวังว่านโยบายของพรรคนั้นจะส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในทางกลับกัน ผู้สมัครรุ่นใหม่ที่มีเครือข่ายน้อยหรือไม่มีเลย ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นผู้สมัครจากพรรคใหม่และพรรคก้าวหน้า มักอยู่ในประเภท “ผู้ใช้จ่ายเกินตัว”

ช่วงหาเสียงเลือกตั้ง

ช่วงหาเสียงเลือกตั้งทั่วไปของไทยปี พ.ศ. 2566 มีระยะเวลา 55 วัน เริ่มต้นจากการประกาศยุบสภาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 20 มีนาคม และสิ้นสุดลงในวันก่อนวันเลือกตั้ง จากข้อมูลของเจ้าหน้าที่ กกต. ระดับจังหวัด ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยอย่างเป็นทางการอยู่ที่ประมาณ 300,000 บาท อย่างไรก็ตามยังคงเป็นความเชื่อกันอย่างแพร่หลายว่าผู้สมัครหลายคนใช้จ่ายมากกว่าที่พวกเขารายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่กลับแจ้งงบประมาณที่ต่างไปจากค่าใช้จ่าย ทำให้เพื่อให้ดูเหมือนว่าพวกเขาทำสิ่งดีตามกฎข้อบังคับ แม้กระนั้นก็ไม่มีผู้ให้สัมภาษณ์ใดรายงานว่าใช้จ่ายเกินกว่าวงเงินที่กำหนดไว้ที่ 1.9 ล้านบาทสำหรับตำแหน่ง สส.¹² โดยมีเพียงรายงานที่มีการใช้จ่ายระหว่าง 200,000-1.5 ล้านบาท (5,714-42,857 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ในส่วนของผู้สมัคร สส. แบบบัญชีรายชื่อโดยทั่วไปแล้วจะใช้น้อยกว่าผู้สมัคร สส. เขต จากการสัมภาษณ์ ไม่มีผู้สมัคร สส. บัญชีรายชื่อคนใดใช้จ่ายเกิน 200,000 บาท (5,714 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ทั้งนี้การใช้จ่ายที่สูงขึ้นไม่ได้หมายความว่าชะณะการเลือกตั้งเสมอไป ที่จังหวัดเชียงใหม่ ผู้สมัครคนหนึ่งใช้เงิน 1.1 ล้านบาท (31,428 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ในการหาเสียง แต่กลับพ่ายแพ้ให้กับผู้สมัครที่ใช้เงิน 750,000 บาท (21,428 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชนะเลือกตั้งนั้นนอกเหนือจากเงินทุนคือความนิยมของพรรคที่ผู้สมัครคนนั้นสังกัดอยู่ ในกรุงเทพฯ พรรคก้าวไกล ชนะ 32 จาก 33 ที่นั่ง ส่วนที่เชียงใหม่ พรรคเพื่อไทยที่เคยชนะทุกที่นั่งในปี พ.ศ. 2562 ชนะแค่ 2 ที่นั่งในปี พ.ศ. 2566 ส่วนพรรคก้าวไกลชนะ 7 ที่นั่ง

ค่าใช้จ่ายที่สำคัญที่สุด 3 ประเภทสำหรับผู้สมัคร สส. เขต ในช่วงหาเสียงคือ ค่าจ้างแรงงาน ค่าเช่ารถ และค่าพิมพ์โปสเตอร์ อย่างไรก็ตามค่าใช้จ่ายเหล่านี้แตกต่างกันไปในแต่ละผู้สมัคร ในส่วนของค่าจ้างแรงงานนั้นมีความแตกต่างอย่างมาก เนื่องจากผู้สมัครบางคนอาศัยอาสาสมัครจึงลดความจำเป็นในการจ้างแรงงาน แต่ผู้ที่จ้างแรงงานหาเสียงมักจ่ายตามค่าแรงขั้นต่ำของจังหวัด ซึ่งอยู่ที่ 320-350 บาท (9.14-10 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ต่อวัน รวมทั้งค่าอาหารและเครื่องดื่ม โดยเฉลี่ยแล้วผู้สมัครที่ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้จ้างแรงงานหาเสียง 4-9 คน ตลอดทั้งช่วงหาเสียง คิดเป็นค่าใช้จ่ายรวม 66,560-234,000 บาท (1,900-6,685 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) สำหรับค่าเช่ารถผู้สมัครในเขตเลือกตั้งขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายมากกว่า โดยแต่ละคันมีทั้งค่าเช่าและค่าน้ำมัน ตัวอย่างเช่น ผู้สมัครคนหนึ่งเช่ารถหาเสียง 3 คัน คิดค่าเช่า 1,700 บาท (50 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ต่อคันต่อวัน ไม่รวมค่าน้ำมัน คิดเป็นค่าใช้จ่ายรวม 214,200 บาท (5,838 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ)¹³

แต่กรณีของผู้สมัครในกรุงเทพฯ ไม่เป็นเช่นนั้น จากกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงของผู้สมัคร สส. เขตในกรุงเทพฯ โดยทั่วไปไม่มากไปกว่าผู้สมัครในต่างจังหวัด และในหลายกรณีกลับต่ำกว่า นอกจากนี้ กรุงเทพฯ ยังเป็นพื้นที่ที่พรรคการเมืองให้การสนับสนุนทางการเงินโดยตรงมากที่สุด โดยพรรคการเมืองทุกพรรคพิมพ์สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น โปสเตอร์และใบปลิว และผลิตสินค้า เช่น หมวกและเสื้อที่มีโลโก้ แม้ว่าผู้สมัครส่วนใหญ่จะรายงานว่าสื่อสิ่งพิมพ์เหล่านี้ไม่เพียงพอ ส่งผลให้พวกเขาต้องลงทุนเพิ่มเติมในโปสเตอร์ ใบปลิว นามบัตร และเสื้อที่มีโลโก้ โดยมีชื่อของตัวเองและพรรค ดังที่ผู้สมัครที่ประสบความสำเร็จคนหนึ่งได้อธิบายไว้ว่า:

“พรรคการเมืองออกค่าใช้จ่ายบางส่วนสำหรับโปสเตอร์หาเสียง และผมก็จ่ายเองบางส่วนด้วย แต่ถ้าต้องการโปสเตอร์เพิ่มเติม ก็ต้องใช้เงินจากงบประมาณของตัวเอง”¹⁴

ประสบการณ์การหาเสียงของผู้หญิง

แม้ว่าจะไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องงบประมาณในการเลือกตั้งทั่วไป แต่ผู้สมัครหญิงต้องเผชิญกับอุปสรรคเพิ่มเติมที่จำกัดการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การถูกตัดสินจากรูปลักษณ์ภายนอก การถูกมองข้ามโดยเพื่อนร่วมงานเพศชายเมื่อแสดงความคิดเห็น และการถูกโจมตีเรื่องสไตร์ส่วนตัวและการแต่งกายในสื่อสังคมออนไลน์ ผู้สมัครหญิงคนหนึ่งกล่าวว่า “เรา [ผู้หญิง] มักถูกตัดสินใช้ไหมคะ แม้แต่ในพรรค ดูเหมือนว่าผู้ชายจะมีสิทธิมากกว่าและเสียงของผู้สมัครชายมักจะถูกรับฟังมากกว่า” ในบางพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะชายแดนใต้ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นกำหนดให้ผู้หญิงมีบทบาทที่จำกัด ดังนั้น การหาผู้สมัครหญิงที่สามารถหาเสียงได้ทั้งกลางวันและกลางคืนเหมือนกับผู้สมัครชายจึงเป็นเรื่องยาก เว้นแต่ผู้สมัครจะเป็นที่รู้จักในชุมชนในฐานะนักเคลื่อนไหว

การหาเสียงของ สส. เขตต้องใช้การหาเสียงแบบบ้านต่อบ้าน การจัดงาน การเดินทาง และการสนับสนุนชาวบ้านและกิจกรรมในที่ท้องถิ่น แต่ผู้สมัคร สส. บัญชีรายชื่อส่วนใหญ่พึ่งพาแบรนด์ (ถ้ามี) ของพรรคการเมือง โดยค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับภาระค่าตำแหน่งภายในพรรค เพื่อให้ได้ลำดับที่สูงที่สุดในบัญชีรายชื่อ แม้ว่าจำนวนเงินบริจาคทั้งหมดจะยังไม่เปิดเผย แต่มีข่าวลือว่าผู้สมัคร สส. บัญชีรายชื่อลำดับต้น ๆ อาจมีค่าใช้จ่ายเทียบเท่ากับผู้สมัคร สส. เขต ที่ใช้จ่ายสูงที่สุดเนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับการรับรองจากพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียงและอยู่ใน 5 อันดับแรกของบัญชีรายชื่อ มีโอกาสได้เป็น สส. เกือบแน่นอน ยิ่งไปกว่านั้นหากพรรคได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาล ผู้สมัคร สส. บัญชีรายชื่อลำดับต้น ๆ ก็มีโอกาสสูงที่จะได้เป็นรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีช่วย

ผู้สมัครในพรรคที่มีเจ้าของคนเดียว พรรคการเมืองตามระบอบ และพรรคที่มีฐานเสียงมหาศาล อาจได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากพรรค ซึ่งรวมถึงการจัดงานปราศรัยใหญ่ที่พรรคเป็นผู้จัดและออกค่าใช้จ่าย โดยมีสมาชิกพรรคระดับสูงเดินทางไปยังพื้นที่เลือกตั้งเพื่อแสดงการสนับสนุน ร่วมเดินทางกับผู้สมัคร และกล่าวปราศรัยโดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้สมัครไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้ที่เดินทางมาปราศรัย แต่ต้องรับผิดชอบต่อให้มีผู้เข้าร่วมงานจำนวนมาก ซึ่งอาจเป็นภาระทางการเงินสำหรับผู้สมัครจากพรรคการเมืองตามระบอบเนื่องจากต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการพาผู้สนับสนุนมาร่วมงานปราศรัย ซึ่งต่างจากผู้สมัครจากพรรคที่มีฐานเสียงมหาศาลที่สามารถพึ่งพาผู้สนับสนุนที่ประสงค์เข้าร่วมงานเอง จากการสังเกตการณ์ของทีมวิจัยในจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือของประเทศไทย พบว่ามีการจัดหาพาหนะให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อเดินทางมาร่วมงานฟรี และหลังจากงานเสร็จสิ้น ผู้เข้าร่วมแต่ละคนได้รับเงิน 300 บาท (8.50 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) เป็นค่าตอบแทนในเขตเลือกตั้งอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดเดียวกัน พรรคการเมืองอีกพรรคหนึ่งให้เงิน 750 บาท (21.50 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) แก่ผู้เข้าร่วมงาน

การได้รับเงินจากผู้หาเสียงเพื่อเข้าร่วมงานปราศรัย ผู้รับมองว่าเป็นค่าตอบแทนสำหรับค่าจ้างที่เสียไปจากการไม่ได้ทำงานในวันนั้น อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีที่ค่าตอบแทนสำหรับการเข้าร่วมงานดังกล่าวสูงกว่าค่าแรงขั้นต่ำอย่างมาก และแม้ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะไม่ได้มองว่าเป็นการซื้อเสียง แต่ในทางกฎหมายแล้วยังคงเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายและไม่อาจที่จะนับว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการหาเสียงที่ต้องรายงานต่อ กกต. การซื้อเสียงโดยตรง

ยังคงเกิดขึ้นจริงในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2566 แม้ว่าจะไม่มีผู้ใดกล่าวถึงโดยตรงในงานวิจัยนี้ก็ตาม จากการสัมภาษณ์ พบว่าบางเขตเลือกตั้งในภาคใต้ ผู้สมัครที่ได้รับเลือกใช้เงิน 50 ล้านบาท (1.42 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยประมาณ) ในการซื้อเสียง โดยแต่ละเสียงมีราคา 1,500-2,000 บาท (43-57 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ)¹⁵

การจัดทำงบค่าใช้จ่ายหลังการเลือกตั้ง

ในช่วงหลังการเลือกตั้ง สส. บางคนต้องจัดสรรงบค่าใช้จ่ายเพื่อจางทนายความในการต่อสู้คดีเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้ง การปลอมแปลงเอกสาร หรือการหมิ่นประมาท หลังการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 มีการร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกตั้ง 365 รายการ โดยมี 3 คดีอยู่ระหว่างการดำเนินคดีอาญา¹⁶ ซึ่งลดลงเมื่อเทียบกับการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 ที่มีการร้องเรียน 592 รายการ และมีคดีอาญา 20 คดี¹⁷ แม้ว่าบางพรรคการเมืองจะมีทนายความของตัวเอง แต่ สส. บางคนเลือกที่จะจ้างทนายความส่วนตัวเพื่อดำเนินคดีและเพิ่มโอกาสในการชนะคดี ค่าจ้างทนายความจ่ายโดย สส. เอง อยู่ที่ประมาณ 8,000-15,000 บาท (229-429 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ต่อเดือน ดังนั้น สส. บางคนจึงเลือกที่จะแต่งตั้งทนายความเป็นเจ้าหน้าที่ประจำ โดยให้เงินเดือน 15,000 บาท (428 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ต่อเดือน¹⁸

หลังจากได้รับตำแหน่งแล้ว สส. จะได้รับคำขอต่าง ๆ นอกเหนือจากหน้าที่อย่างเป็นทางการ เพื่อให้ช่วยเหลือประชาชนในเขตเลือกตั้ง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง การบริจาคโดยตรง ได้แก่ คำขอสั่งของต่าง ๆ เช่น ชุดกีฬาสำหรับงานในท้องถิ่น ของเล่นสำหรับเด็ก อาหารและเครื่องดื่ม รวมทั้งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สำหรับงานชุมชน ในหลายกรณี การโอนเงินโดยตรงสะดวกกว่าการหาผู้จัดหาสินค้า สส. คนหนึ่งอธิบายว่า เธอเลือกที่จะตอบสนองคำขอเหล่านี้โดยบริจาคไม่เกิน 3,000 บาท (85 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ต่อคำขอ โดยมีงบประมาณรายเดือน 20,000-30,000 บาท (571-857 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) สำหรับการบริจาคโดยตรงในเขตเลือกตั้ง สส. อีกคนหนึ่งกำหนดวงเงินบริจาครายเดือนไว้ที่ 15,000 บาท (428 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) นอกจากนี้ยังมีคำขอที่ไม่ใช่เงิน สส. มักได้รับคำขอต่าง ๆ เช่น การเขียนจดหมายแนะนำสำหรับผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนชื่อดัง หรือคำขอให้เสนอชื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้ดำรงตำแหน่งในท้องถิ่น เช่น เป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการที่ทำงานให้กับรัฐสภา สส. มักได้รับคำขอเหล่านี้ผ่านความคิดเห็นและข้อความในเพจเฟซบุ๊ก

นอกจากนี้ สส. ยังถูกคาดหวังให้แก้ไขปัญหาโครงสร้างในเขตเลือกตั้งของตนเอง แม้ว่าความรับผิดชอบหลักจะอยู่กับหน่วยงานท้องถิ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของปัญหา ค่าใช้จ่ายจะอยู่ระหว่าง 5,000 ถึง 200,000 บาท (142 – 5,714 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) โดยจะให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาลใหญ่ ๆ เนื่องจากสามารถเปลี่ยนความคิดของประชาชนที่มีต่อการทำงานของพวกเขาได้ การไม่สามารถจัดการแก้ไขอย่างทันที่ทั้งนี้และมีประสิทธิภาพมักถูกตำหนิว่าเป็นความผิดของ สส. และอาจส่งผลเสียต่อโอกาสในการเลือกตั้งครั้งหน้า

ไม่เพียงแต่ สส. ที่ได้รับเลือกตั้งต้องอุทิศทั้งเงินทุน ความสัมพันธ์ เวลา และความพยายามเพื่อให้กับประชาชนในเขตของตน สส. ยังต้องบริจาคเงินเดือนส่วนหนึ่งให้พรรคการเมืองอีกด้วย พรรคการเมืองบางพรรคเรียกเก็บเงินสนับสนุนรายเดือนจำนวน 3,000 บาทจาก สส. ที่มาจากเลือกตั้ง (85 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) ในขณะที่ สส. บัญชีรายชื่อของพรรค ถูกคาดหวังให้บริจาคเดือนละ 15,000 บาท (428 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ)

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดว่า เนื่องจาก สส. ที่ได้รับเลือกสามารถมีเจ้าหน้าที่สนับสนุนได้สูงสุดถึงแปดคนที่ จะได้รับเงินจากรัฐ หนึ่งตำแหน่งจาก สส. แต่ละคน จะต้องจัดสรรให้ทำงานกับพรรค แม้ว่าสิ่งนี้จะทำกันอย่างไม่เป็นทางการก็ตาม โดยตามหลักแล้ว สส. ที่ได้รับเลือกมีสิทธิมีที่ปรึกษาส่วนตัวหนึ่งคน เจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการสองคน และผู้ช่วยห้าคน¹⁹ และผลประโยชน์อื่น ๆ ได้แก่ ค่าเดินทาง การดูแลทางการแพทย์ สวัสดิการ และค่าตอบแทนในการประชุมคณะกรรมการ ซึ่งเงินเพิ่มเติมจากเงินเดือนรายเดือน 113,560 บาท (3,244 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ)²⁰

แหล่งที่มาของเงินทุน

แหล่งที่มาของเงินทุนที่จำเป็นสำหรับการแข่งขันในตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้งสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก ๆ ได้แก่ การระดมทุนส่วนบุคคลและการระดมทุนโดยพรรคการเมือง ผู้ให้สัมภาษณ์จากสองพรรครายงานว่าพวกเขาได้รับความช่วยเหลือทางการเงินเป็นจำนวน 300,000 บาท (8,571 เหรียญสหรัฐโดยประมาณ) ซึ่งสามารถครอบคลุมครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายในการหาเสียงโดยเฉลี่ยทั้งหมด แต่การสนับสนุนเหล่านี้ไม่ได้มีการกำหนดเป็นรูปแบบอย่างชัดเจนหรือสม่ำเสมอ บางพรรคการเมืองมีผู้สนับสนุนหลักที่สามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการหาเสียงอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ผู้สมัครบางคนมีทรัพยากรในระดับมากจนไม่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากพรรคการเมืองได้

ผู้สมัครจากตระกูลการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งมักได้เปรียบในการเข้าร่วมการเลือกตั้งโดยไม่ต้องกังวลเรื่องการเงิน แต่ผู้สมัครส่วนใหญ่ยังคงต้องจัดหาเงินทุนอย่างน้อยบางส่วนด้วยตนเองเป็นหลัก เป็นที่รับรู้กันว่าการมีทรัพยากรทางการเงินถือเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญก่อนเข้าสู่สายการเมืองมากกว่าที่จะมองว่าการเมืองเป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคง ผู้ให้สัมภาษณ์ยังแสดงความเห็นว่า การระดมทุนจากประชาชนให้เพียงพอแก่ค่าใช้จ่ายที่เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ แม้ว่ากาการระดมทุนอย่างเป็นทางการจากพรรคจะส่วนช่วยในการสนับสนุนการหาเสียงในระดับเขตเลือกตั้งบ้างก็ตาม ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“มีช่องทางการระดมทุนหลักสองช่องทาง ได้แก่ การระดมทุนโดยตรงสำหรับพรรค ซึ่งเป็นที่รวบรวมและจัดสรรให้กับทุกเขตเลือกตั้ง และการระดมทุนโดยตรงสำหรับเขตเลือกตั้งนั้น ๆ”²¹

ผู้สมัครคนหนึ่งอธิบายว่าการทำงานในตำแหน่งที่มั่นคงมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่มากกว่าการเข้าร่วมการเมือง แต่ด้วยแรงขับเคลื่อนจากความต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงและความเชื่อในความสามารถที่สร้างผลกระทบต่อการเมืองไทย พวกเขาจึงยอมรับการเสียสละทางการเงินนี้และลงสมัครโดยไม่เพียงแต่ไม่ได้รับเงินเดือนแต่ยังมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากในความหวังที่จะได้ที่นั่งในสภา

นัยทางการเมือง

ลักษณะการเมืองไทยที่ไม่แน่นอนและการมีต้นทุนสูงทำให้ผู้ที่ต้องการจะเข้าร่วมการเมืองระดับชาติ จำเป็นต้องมีความมั่นคงทางการเงินในช่วงเวลาที่มีความไม่แน่นอนจากการเลือกตั้ง เช่น การรัฐประหาร การยุบพรรคการเมือง หรือการห้ามเข้าร่วมการเมืองที่อาจมีอายุระหว่างห้าถึงสิบปี ทำให้ผู้สมัครที่มีศักยภาพ ต้องมีความเป็นอิสระทางการเงิน และไม่พึ่งพาเงินเดือนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนเปิดเผยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายคนต้องทำงานเสริม หรือทำธุรกิจเพื่อเป็นเกราะป้องกันต่อความไม่แน่นอนทางการเมือง เช่น สส. เขตในกรุงเทพมหานครยังคงสอนหนังสือพาร์กไทม์ที่มหาวิทยาลัย หรือบางคนยังเป็น หมอพาร์กไทม์ในคลินิกเอกชน และบางคนบริหารธุรกิจส่วนตัวหรือธุรกิจของครอบครัวก่อนที่จะเป็น สส. และแม้แต่ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งอยู่ สถานการณ์นี้อาจเป็นเหตุให้ประชาธิปไตยไทยถดถอย เนื่องจาก สส. และผู้ช่วยไม่สามารถมุ่งเน้นไปทำงานของตนได้เพียงอย่างเดียว เนื่องจากต้องทำงานอื่นเพื่อความมั่นคงส่วนบุคคล

การซื้อเสียงยังเป็นบ่อนทำลายประชาธิปไตย โดยเงินทุนมักมาจากธุรกิจที่ผิดกฎหมายหรือธุรกิจสีเทา เช่น เว็บไซต์พนัน คาสสิโน และธุรกิจที่ได้รับสัมปทานจากรัฐผ่านตัวแทน ในปี พ.ศ. 2566 มีกรณีที่ผู้สมัครยอมรับความพ่ายแพ้ก่อนวันเลือกตั้ง โดยอ้างว่าไม่สามารถต่อสู้กับคู่แข่งที่มีศักยภาพในการซื้อเสียง²² เหตุการณ์เหล่านี้เน้นย้ำว่าผลการเลือกตั้งได้รับอิทธิพลจากอำนาจของเงินทองมากกว่าความต้องการที่แท้จริงของประชาชน อีกประการที่สำคัญคือแนวโน้มที่ผลการเลือกตั้งไม่ได้กำหนดว่าใครจะเป็นรัฐบาลอีกต่อไป การตัดสินใจมักเกิดขึ้นนอกกระบวนการเลือกตั้งโดยผ่านการเจรจาต่อรองในที่ลับอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้นการลงทุนทางการเมืองมากมายของผู้สมัครอาจกลายเป็นเรื่องไร้ประโยชน์ เช่นในกรณีของพรรคก้าวไกล ที่แม้ว่าจะได้รับจำนวนที่นั่งมากที่สุดในการเลือกตั้ง แต่ก็ถูกขัดขวางไม่ให้เข้าดำรงตำแหน่ง และตอนนี้กำลังเผชิญกับความท้าทายทางกฎหมายหลายอย่างที่อาจนำไปสู่การยุบพรรค

ท้ายที่สุด ในขณะที่ข้อจำกัดในการใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งที่กำหนดโดย กกต. ไม่ได้มีความเข้มงวดมากนัก การหาเสียงในทางปฏิบัติมักเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นทางการจำนวนมาก เพื่อสร้างเครือข่ายทางการเมืองและการทำลายฝ่ายการเมืองที่มีอยู่ ซึ่งเรียกว่าต้นทุนการลงทุนทางการเมือง ที่มุ่งหวังจะได้รับ การสนับสนุนอย่างกว้างขวางก่อนการเลือกตั้งซึ่งสิ่งเหล่านี้กัดกินคนบางส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สมัครหญิง และเยาวชน ซึ่งหากไม่ได้มาจากตระกูลการเมืองจะต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินผ่านการระดมทุนเพื่อการเลือกตั้งจากกลุ่มทุน นอกจากนี้ ภายในพรรค ผู้สมัครหญิง อาจถูกมองว่ามีอิทธิพลน้อยกว่าผู้ชายในการนำเสนอประเด็นต่าง ๆ²³ โดยความคิดเห็นของผู้ชายจะถูกยอมรับอย่างกว้างขวางในพรรคมากกว่าความคิดเห็นของผู้หญิง

ข้อเสนอแนะ

การลงโทษการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2566 กกต. ได้วางหลักเกณฑ์ในการออกบัตรสีประเภท ได้แก่ ใบเหลือง ใบส้ม ใบแดง และใบดำ เพื่อลงโทษผู้สมัครในกรณีการฉ้อโกงการเลือกตั้ง โดยขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความผิดต่าง ๆ²⁴ มีผู้สมัครอย่างน้อยสามคนจากพรรคที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลผสมในปัจจุบันได้รับใบแดงหรือดำ ซึ่งมี 2 คนถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับการซื้อเสียง และอีกคนหนึ่งเผชิญข้อกล่าวหาในการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อแลกกับการสนับสนุนการเลือกตั้ง²⁵ อย่างไรก็ตาม ในขณะที่ กกต. ประสบความสำเร็จในการลงโทษผู้สมัครทางการเมืองก่อนหน้านี้ ในความเป็นจริงมีหลายกรณีของการซื้อเสียงและการกระทำที่ไม่เหมาะสมในการเลือกตั้งซึ่งไม่ถึงมือคณะกรรมการหรือถูกละทิ้งโดยผู้แจ้งเบาะแส เมื่อการดำเนินการทางศาลเกิดขึ้น ผู้แจ้งเบาะแสมักไม่เต็มใจที่จะเปิดเผยตัวตน และถึงแม้ว่าจะมีการคุ้มครองสิทธิจาก กกต. ผู้ร้องเรียนก็ยังลังเลที่จะมีส่วนร่วมใน กระบวนการทางศาล เพื่อแก้ไขปัญหานี้ จึงจำเป็นต้องมีกฎระเบียบที่เข้มแข็งขึ้นเพื่อลดระยะเวลาและทำให้กระบวนการง่ายขึ้นเพื่อให้มีการบังคับใช้ได้มากขึ้นและรับรองความปลอดภัยให้ผู้แจ้งเบาะแสที่ไม่ประสงค์เปิดเผยตัวตน

การบังคับใช้กฎระเบียบที่มีอยู่

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ได้กำหนดข้อกำหนดด้านการใช้จ่ายของผู้สมัครและพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นก้าวสำคัญ แต่การบังคับใช้กฎหมายยังคงเป็นอุปสรรค ผู้สมัครและพรรคการเมืองหลายรายมักฝ่าฝืนกฎเหล่านี้โดยไม่มีการลงโทษใด ๆ ดังจะเห็นได้จากการซื้อเสียงในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2566 โดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัด เพื่อให้การบังคับใช้กฎระเบียบมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการซื้อเสียงแก่ประชาชนและผู้สมัคร พร้อมกับการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดมากขึ้น นอกจากนี้จะต้องเสริมสร้างความร่วมมือระหว่าง กกต. และหน่วยงานท้องถิ่น เช่น กกต. สามารถมอบหมายให้มีการตรวจสอบร่วมกันในพื้นที่ระหว่างตำรวจ เจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ หรือแม้แต่อาสาสมัครชุมชน ซึ่งการให้การตรวจสอบมีความโปร่งใสสามารถสร้างความตระหนักรู้ในวงกว้างเกี่ยวกับข้อกำหนดและข้อจำกัดในการหาเสียง รวมถึงภายหลังการเลือกตั้งเสร็จสิ้น

ปฏิรูปการเงินของพรรคการเมือง

ประเทศไทยมีกลไกการสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง ซึ่งดูแลโดย กกต. ผ่าน “กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง” จำนวนเงินที่จัดสรรคำนวณจากเงินอุดหนุนภาษีพรรคการเมือง ค่าบำรุงพรรคการเมือง จำนวนคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองได้รับในการเลือกตั้งและจำนวนสาขาของพรรคการเมือง²⁶ แม้การจัดตั้ง “กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง” จะเป็นนโยบายที่ดีของ กกต. แต่ก็มักจะเป็นประโยชน์ต่อพรรคการเมืองขนาดใหญ่เป็นส่วนใหญ่

การศึกษาแนวทางการจัดหาแหล่งเงินทุนให้กับบุคคลและพรรคการเมืองขนาดเล็ก ตลอดจนการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนผู้สมัครที่เป็นเยาวชนและสตรีเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขความไม่สมดุลในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 บ่งชี้ว่า สัดส่วนและอัตราความสำเร็จของผู้สมัครหญิงและชายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเพิ่มจำนวนสตรีในสภาผู้แทนราษฎรจำเป็นต้องอาศัยการเพิ่มจำนวนผู้สมัครหญิงให้มากขึ้น

ภาพที่ 2: พรรคการเมืองที่ได้รับเงินทุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองสูงสุด²⁷

พรรคก้าวไกล	52.5 ล้านบาท	1.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
พรรคเพื่อไทย	16 ล้านบาท	457,600 ดอลลาร์สหรัฐ
พรรครวมไทยสร้างชาติ	10.7 ล้านบาท	304,700 ดอลลาร์สหรัฐ
พรรคประชาธิปัตย์	6.7 ล้านบาท	191,800 ดอลลาร์สหรัฐ
พรรคประชาชน	2.8 ล้านบาท	78,900 ดอลลาร์สหรัฐ

เชิงอรรถ

- 1 The Standard. 2023. 21 กุมภาพันธ์ 2563 – ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ และตัดสิทธิ์กรรมการบริหารพรรค 10 ปี (21st February 2020 – The Constitutional Court ordered the dissolution of the Future Forward Party and imposed a 10-year ban on the party's executives from political activities) [online]. Available at <https://thestandard.co/onthisday21022563/>.
- 2 The Election Commission of Thailand. 2023. ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 (Statistical data of the House of Representatives election B.E. 2566 (2023)). Bangkok: Sahai Block and Printing.
- 3 The Election Commission of Thailand. 2023. ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 (Statistical data of the House of Representatives election B.E. 2566 (2023)). Bangkok: Sahai Block and Printing.
- 4 The Election Commission of Thailand. 2023. ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 (Statistical data of the House of Representatives election B.E. 2566 (2023)). Bangkok: Sahai Block and Printing.
- 5 The Election Commission of Thailand. 2023. ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 (Statistical data of the House of Representatives election B.E. 2566 (2023)). Bangkok: Sahai Block and Printing.
- 6 The Election Commission of Thailand. 2023. ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 (Statistical data of the House of Representatives election B.E. 2566 (2023)). Bangkok: Sahai Block and Printing.
- 7 The Election Commission of Thailand. 2023. ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 (Statistical data of the House of Representatives election B.E. 2566 (2023)). Bangkok: Sahai Block and Printing.
- 8 การปฏิบัติแบบเดิมในการเปลี่ยนพรรคการเมืองหรือการได้มาซึ่งผู้สมัครจากพรรคอื่นยังคงมีอยู่ ถึงแม้ว่าจะไม่มีพรรคใดที่ยอมรับโดยเปิดเผยว่าซื้อผู้สมัครจากพรรคคู่แข่ง แต่การวิจัยชี้ให้เห็นว่าราคาสำหรับการได้มาซึ่งผู้สมัครเหล่านี้อาจสูงถึง 90 ล้านบาท (2.57 ล้านดอลลาร์สหรัฐ). See Thansettakij. 2023. ไปได้ไหมถ้าเลือกตั้ง 2566 ชื่อ สส. ตัวท็อปราคาทะลุ 90 ล้าน (Are you okay with the fact that in the 2023 election, the top MPs were bought for over 90 million baht?). [online]. Available at https://www.thansettakij.com/politics/thailand-elections2023/554895#google_vignette. เหตุผลที่พรรคการเมืองอาจใช้จ่ายมากขนาดนี้ก็กับผู้สมัครบางคนเพราะพรรคเชื่อว่าการสรรหาผู้สมัครที่มีโอกาสชนะจะช่วยเพิ่มโอกาสในการเจรจาตำแหน่งและงบประมาณเมื่อพรรคได้รับเลือกให้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล.
- 9 Interview with MP from popular party, 14 December 2023.
- 10 Typically, less than a decade.
- 11 Interview with a MP from popular party, 14 December 2023.
- 12 กฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้จ่ายที่ได้รับการอนุญาตถูกกำหนดขึ้นหลังจากการปรึกษาหารือระหว่างตัวแทนจากพรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่จากคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต) ในกรณีที่มีการยุบสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้รับการอนุญาตให้สามารถใช้จ่ายได้สูงสุด 1.9 ล้านบาท (54,285 ดอลลาร์สหรัฐ) ขณะที่พรรคการเมืองที่ดูแลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อสามารถใช้จ่ายได้สูงสุด 44 ล้านบาท (1.26 ล้านดอลลาร์สหรัฐ). See Thai PBS. 2023. เลือกตั้ง 2566: เปิดค่าใช้จ่ายหาเสียงเลือกตั้ง ส.ส. ใช้เงินได้คนละเท่าไร (Election 2566 B.E.: Revealing the Campaign Expenditures for MP Elections – How Much Can Each Person Spend?) [online]. Available at <https://www.thaipbs.or.th/news/content/327109>.

- 13 การคำนวณนี้อ้างอิงจากระยะเวลาการหาเสียงใน 42 วัน ถึงแม้ว่าระยะเวลาอย่างเป็นทางการจะมีทั้งหมด 55 วัน บ่อยครั้งที่ยานพาหนะที่จ้างถูกจัดเตรียมไว้พร้อมเมื่อผู้สมัครรู้หมายเลขของเขตการเลือกตั้งของตน ผู้สมัครแต่ละคนจะได้รับหมายเลขที่แตกต่างกันและต้องให้รายละเอียดของหมายเลขนี้เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถจำและเลือกผู้สมัครที่ถูกต้องได้.
- 14 Interview with MP from popular party, 26 December 2023.
- 15 Interview with Bukhoree Yeema, Associate Professor at Songkhla Rajabhat University, 1 February 2024.
- 16 กกต. เปิดสถิติร้องเรียนเลือกตั้ง สส. พบตัวเลขปี 66 น้อยกว่าปี 62 (The Election Commission has released the statistics for House of Representatives election complaints, showing that the numbers for 2023 are lower than those for 2019.) [online]. Available at <https://www.thaipbs.or.th/news/content/334335>
- 17 กกต. เปิดสถิติร้องเรียนเลือกตั้ง สส. พบตัวเลขปี 66 น้อยกว่าปี 62 (The Election Commission has released the statistics for House of Representatives election complaints, showing that the numbers for 2023 are lower than those for 2019.) [online]. Available at <https://www.thaipbs.or.th/news/content/334335>
- 18 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนมีสิทธิได้มีที่ปรึกษาส่วนตัว 1 คน โดยมีเงินเดือนรายปี 288,000 บาท (8,228 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน โดยมีเงินเดือนรายปี 180,000 บาท (5,142 ดอลลาร์สหรัฐโดยประมาณ) และผู้ช่วย 5 คนที่มีเงินเดือนรายปี 180,000 บาท. See สิทธิประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๕๖ (Benefits for Members of the House of Representatives 2013) [online]. Available at https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20130904135136.pdf
- 19 The Secretariat of The House of Representatives. 2013. สิทธิประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๕๖ (Benefits for Members of the House of Representatives 2013) [online]. Available at https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20130904135136.pdf
- 20 The Secretariat of The House of Representatives. 2013. สิทธิประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๕๖ (Benefits for Members of the House of Representatives 2013) [online]. Available at https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20130904135136.pdf
- 21 Interview with MP from popular party, 28 December 2023.
- 22 Interview with Bukhoree Yeema, Associate Professor at Songkhla Rajabhat University, 1 February 2024.
- 23 Interview with a MP from popular party, 14 December 2023.
- 24 ใบเหลือง กกต. มีอำนาจเพิกถอนผลการเลือกตั้งและสั่งเลือกตั้งใหม่ หากพบหลักฐานการทุจริตเลือกตั้ง ใบเขตเลือกตั้งนั้น ๆ สำหรับใบส้ม กกต. สามารถออกได้ก่อนการประกาศผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ หาก กกต. มีหลักฐานว่าผู้สมัครกระทำการทุจริตเลือกตั้ง ในกรณีเช่นนี้ กกต. มีอำนาจให้ใบส้มเพื่อระงับสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครได้นานถึงหนึ่งปี นอกจากนี้ หากพบว่าผู้สมัครมีความผิดในการทุจริตเลือกตั้ง ขณะการเลือกตั้ง กกต. สามารถสั่งเลือกตั้งใหม่ได้ สำหรับใบแดงสามารถออกได้หลังจากการประกาศผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการแล้ว หากมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือว่าผู้สมัครกระทำการทุจริตในการเลือกตั้ง หรือสมรู้ร่วมคิดกับผู้อื่น ในกรณีเหล่านี้ กกต. ต้องยื่นเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อเพิกถอนสิทธิการสมัครรับเลือกตั้ง หรือสิทธิออกเสียงของบุคคลนั้น หากถูกตัดสินว่ามีความผิด ผู้สมัครอาจถูกระงับสิทธิการสมัครรับเลือกตั้ง หรือสิทธิออกเสียงได้นานถึงสิบปี. See Thansettakij. 2023. กกต. ทำความเข้าใจ “ใบเหลือง ใบส้ม ใบแดง ใบดำ” ในการเลือกตั้ง (The Election Commission (ECT) explains the “yellow card, orange card, red card, black card” in elections) [online]. Available at <https://www.thansettakij.com/thailand-elections/election-monitor/564208>. See Thai PBS. (2023). เลือกตั้ง2566 : ใบเหลือง-ส้ม-แดง-ดำ ส่งผลอย่างไรกับการเลือกตั้ง? (Election 2023: How do the “yellow-orange-red-black” cards affect the election?) [online]. Available at <https://www.thaipbs.or.th/news/content/327338> . ใบดำ ถือเป็นการลงโทษขั้นรุนแรงที่สุด สามารถถูกออกหลังจากการประกาศผลการเลือกตั้ง

อย่างเป็นทางการแล้ว ในกรณีดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จะยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณา ใบดำมีอำนาจในการเพิกถอนสิทธิของผู้สมัครในการลงสมัครเลือกตั้งอย่างถาวร หรือเพิกถอนสิทธิในการเลือกตั้งของบุคคลนั้นตลอดชีวิต. See Thansettakij. (2023 [a]). กกต. ทำความเข้าใจ “ใบเหลือง ใบส้ม ใบแดง ใบดำ” ในการเลือกตั้ง (The Election Commission (ECT) explains the “yellow card, orange card, red card, black card” in elections) [online]. Available at <https://www.thansettakij.com/thailand-elections/election-monitor/564208>

- 25 Manager Online. 2024. กกต. พ้นซ้ำใบดำ-ใบแดง “เกศกานดา” ผู้สมัคร ส.ส.กทม.ปชป. (ECT issues a double penalty of black and red cards to “Ketskanda,” a Bangkok Member of Parliament candidate from the Democrat Party) [online]. Available at <https://mgronline.com/politics/detail/9670000004708>. Thairath Online. 2024. กกต.แจก ใบแดง-ใบดำ “พรวิศิษฐ์” ผู้สมัคร สส. นครสวรรค์ พปชร. แจกเงินซื้อเสียง (ECT distributes red and black cards to “Pornwisit,” a candidate for MP in Nakhon Sawan from the Phalang Pracharat Party, for vote-buying) [online]. Available at <https://www.thairath.co.th/news/politic/2761628>. Bangkok Biz News. 2024. กกต. แจกใบแดง-ใบดำ ‘สมชาย’ ผู้สมัคร สส. โคราซ ภูมิใจไทย ปมปราศรัยหาเสียง (ECT issues red and black cards to ‘Somchai,’ a candidate for MP in Korat from the Thai Pride Party, over campaign speech issues) [online]. Available at <https://www.bangkokbiznews.com/politics/1109325>.
- 26 Nuttapon Sanguansub. 2024. กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง กกต. เผยยอดเงินอุดหนุนให้แก่พรรคการเมือง ประจำปี 2567 พรรคก้าวไกล ได้รับการจัดสรรมากที่สุด 52.49 ล้านบาท (Fund for the Development of Political Parties: ECT reveals the subsidy amounts allocated to political parties) [online]. Available at <https://www.tpchannel.org/news/24485>
- 27 Nuttapon Sanguansub. 2024. กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง กกต. เผยยอดเงินอุดหนุนให้แก่พรรคการเมือง ประจำปี 2567 พรรคก้าวไกล ได้รับการจัดสรรมากที่สุด 52.49 ล้านบาท (Fund for the Development of Political Parties: ECT reveals the subsidy amounts allocated to political parties) [online]. Available at <https://www.tpchannel.org/news/24485>

Westminster Foundation for Democracy (WFD) is the UK public body dedicated to supporting democracy around the world. Operating internationally, WFD works with parliaments, political parties, and civil society groups as well as on elections to help make political systems fairer, more inclusive and accountable.

www.wfd.org

@WFD_Democracy

@WFD_Democracy

**Westminster Foundation
for Democracy (WFD)**

Scan here to sign up to WFD news

Westminster Foundation for Democracy is an executive Non-departmental Public Body sponsored by the Foreign, Commonwealth & Development Office.

**Foreign, Commonwealth
& Development Office**